Anteckningar om svenska skalbaggar. IV.

Av

THURE PALM.

Dyschirius Helléni J. Müll. förekommer som väntat i Karesuandotrakten. Den 20—21/6 1947 siktade jag växtrester av mest hjortron och dvärgbjörk i sänkor på två vidsträckta *Sphagnum fuscum*-myrar, och på båda lokalerna var arten med i sållgodset.

Bembidion scandicum Lindr. De få gånger denna art anträffats i nordligaste Sverige och Norge har ingen upplysning om dess levnadssätt och utvecklingstider erhållits (jmf C. H. Lindroth. Die fennosk. Carabidae. 1945. I). Den 26/6 1947 hade jag turen att vid nedre Nissonjokk i Abiskoområdet finna *B. scandicum* under sannolikt fullt naturliga levnadsförhållanden. Efter vårflod hade i jokken en av stenar och slamsand uppbyggd liten ö kommit i dagen. All högre vegetation saknades. Sanden var redan så pass uttorkad och uppvärmd av solen, att kolonier av *Bledius Poppiusi* Bernh. och *arcticus* J. Sahlb. påbörjat sitt tunnelarbete i en liten sänka med ren slamsand, högst några kvadratmeter stor. När bledierna genom vattenbegjutning tvingades fram ur sina gångar, sågos springande på sanden också enstaka *Bembidion*-ex., vilka utan att på platsen närmare granskas samtliga tillvaratogos. Vid materialets bearbetning visade sig, att de större grönskimrande exemplaren, inalles 14, enbart äro *scandicum*, medan de andra utgjordes av *lapponicum* Zett. (1 ex.), *petrosum* Gebl. (1 ex.), *Fellmani* Mannh. (8 ex.) och *difficile* Motsch. (6 ex.). Alldeles uteslutet är måhända ej, att *scandicum* från någon plats högre upp av jokkens vårflod kan ha förts ned till deltaområdet, men då övriga funna *Bembidion*-arter där ha sitt »rätta» tillhåll, tyder det mesta på, att så också bör vara fallet med *scandicum*.

Hittillsvarande fynd av *scandicum* ha gjorts den 26/6—12/8. Flera av de nu tagna ex. voro nykläckta. Några av dem hade enfärgat grönskimrade täckvingar eller med andra ord saknade framtill den diffust rödbruna skiftningen.

Bembidion grapeioides Munst. Även denna art är blott känd från våra nordligaste fjälltrakter och föga utforskad i fråga om levnadssättet. Den 30/6 1947 fann jag den under naturliga förhållanden vid Björkliden i Torneträskområdet, f. ö. den plats där dr Brundin ursprungligen upptäckte arten. I närheten av järnvägsstationen, där marken överallt består av morängrus, undersöktes några kolonier av *Bledius lativentris*

A. Janss., som sin vana trogen höll till i »flytjord». Denna hade på den ifrågavarande platsen, som var alldeles plan, närmast konsistensen av jäslera (=mjälans kornstorlek), d. v. s. den tycktes ej ha flutit ned från Nuoljas bergsida, utan hade vid tjällossningen skjutit upp underifrån och ställvis i smärre fläckar lagt sig som svagt kullriga överdrag på moränguset. Flytjorden saknade högre vegetation, medan denna i omgivningen huvudsakligen utgjordes av *Astragalus alpinus*, *Festuca ovina* och *Achillea millefolium*. Efter en ganska ihållande torka hade flytjorden genomsatts av sprickor och var i ytan torr, men på djupet ännu något fuktig. I detta jordslag fanns rikligt av den nyssnämnda *Bledius*-arten, likaledes rikligt av *Hypnoidus rivularius* Gyll. och *algidus* J. Sahlb. samt mera sparsamt av två *Bembidion*-arter, vilka efter bestämning visat sig vara *Fellmani* Mannh. och *grapeioides* Munst. Efter jordens begjutning med vatten under ca en halv timmes tid insamlades dock av den senare 13 ex. Djuren upphöllo sig undantagslöst i de fuktiga sprickorna.

Detta fynd av *B. grapeioides* bestyrker sålunda dr Lindroths antagande, att arten icke är strandbunden och att den liksom vid Yläluostari i finska Lpl. gärna håller till i fuktig lera eller mjäla.

Amara erratica Dft. Vid Kuttainen i Karesuando s:n påträffade jag den 20/6 1947 en ovanlig lokal för denna art, som eljest mest lever på torr moränmark. På nyligen efter svedjning uppodlad men ännu rätt lös myrmark, med svartmylla och kolrester i de översta skikten och i bottnen sandiga älvsediment, undersöktes gamla hörester under ett antal lövrisgärdade hässjor. Härvid befanns marken vara alldeles underminerad av gnagare, och deras ytliga gångar innehöllo stora mängder exkrementer och söndersmulat avfall efter hö och mossa. Sannolikt hade gångarna grävts vintertid under snön, och voro, såvitt man kunde bedöma, nu övergivna av gnagarna. Ytan var torr och starkt uppvärmd av solen, men längre ned var fuktigheten väl bevarad. På denna lokal var *Amara erratica* allmän och dominerande. Skalbaggen sprang överallt i gångarna, där den hade sällskap med *Trichocellus cognatus* Gyll., *Amara torrida* Ill. och *interstitialis* Dej. samt en del småstaphylinider. Även på andra platser i Karesuandotrakten fann jag *A. erratica* i enstaka ex. under hörester på slåttermyrar, ofta där dessa voro lösa och på djupet mycket blöta.

Sphaerius acaroides Waltl. Ett ex. av denna art har jag tagit den 24/5 1931 under multnande växtdelar i strandgrus vid Vättern strax söder om Omberg (Ög.). Arten torde genom sin litenhet lätt förbises eller förväxlas med former av släktena *Orthoperus* eller *Clambus*, med vilka den på Vättern-lokalen levde i sällskap. Den igenkännes, förutom på i handböckerna angivna särmärken, också på översidans mycket karakteristiska mikroskulptur (ca 100 × förstoring), som består av vida nätmaskor vilka på halsskölden företrädesvis äro tvärställda, på täckvingarna utdragna på längden.

Phyllodrepa puberula Bernh., en nyinvandrad art med stor expansionsförmåga, har nu spritt sig ända till nordligaste Lappland, där jag den 21/6 1947 i Karesuando fångade 1 ex. vid kvällshåvning.

Acidota cruentata Mannh. Sammanlagt 25 ex. togos under tiden 12/10—2/11 1947 i ett jordschakt med mjäla och finmo vid Stadsforsen i Fors s:n (Jmt.). Även mina tidigare fund av *cruentata* ha alltid gjorts på senhösten, då arten torde ha »högsäsong». Somliga fynd av *cruentata*, gjorda av dr O. Sjöberg och mig, tyda på att arten hör till de skalbaggar, som gärna hålla till i gnagargångar. Den synes vara ovanligt köldhärdig. Också sedan det börjat frysa hårt på nätterna, sågs arten under blidvädersdagar vid en temperatur av blott 4—6 grader sakta krypa på mjälasanden, medan andra arter på samma lokal då för länge sedan gått i vintervila. *A. cruentata* avger vid beröring en stark och ej oangenäm doft.

Quedius Fellmani Zett. är nog ej så ovanlig i nordligaste Sverige. Under tiden 20/6—3/7 1947 tog jag arten på tre lokaler i Abisko-trakten (vid sållning av löv efter dvärgbjörk och hjortron på *Sphagnum fuscum*-mossar och i uppskyl vid Torne träsk) och på två i svenska Karesuando (avfall i ängslador och bland hölämningar under hässjor på odlad mossjord).

Cyphea curtula Er. är tidigare ej funnen längre norrut än i Hgl. Den 14/6 1947 tog jag 5 ex. utanpå barken av en torkande, ringbarkad asp i Kihlangi (Nb. Pajala s:n). Djuren löpte livligt omkring i solskenet och dolde sig då och då i barkspringor. I trädet funnos inga angrepp av *Xylotrechus rusticus* L. i vars maskmjöl arten eljest vanligen anträffas. Däremot iakttogos larver och gångar i stor myckenhet av fjärilen *Cossus cossus* L.

Atheta (*Hygroecia*) *ripicola* H. K. Hanss. synes vara en huvudsakligen nordfennoskandisk art, som i Sverige dock förut endast är känd genom ett fynd vid Lomma i Skåne (Thomson). I mitten av juni 1947 tog jag två ex. (det. L. Brundin) av arten i nordligaste Sverige, det ena bland avfall i en hölada, som stod långt ute på en vidsträckt och mycket blöt starrmyr nära Kihlangi (Nb.) och det andra i driftrand på grus vid Kaarevuopio i svenska Karesuando.

Atheta (*s. str.*) *latifemorata* Brundin — förut endast känd från Abisko, där jag återfann den i driftrand vid Torne träsk den 28/6 1947 — togs av mig också en vecka tidigare i svenska Karesuando i uppskyl på sank grässtrand vid älven strax nedanför prästgården.

Atheta (*s. str.*) *Strandiella* Brundin i. l.[1] har jag återfunnit på två lokaler, nämligen den 15/6 1947 4 ex. vid Kihlangi (Nb.) i hönsspillning, som utlagts på en bädd av *Sphagnum* intill en skogstjärn, och den 28/6 1947 1 ex. i driftrand vid Torne träsk (Lpl. Abisko).

---

[1] I Ent. Tidskr. 1947, 41, har arten kallats »*Strandiana*». Enär detta namn visat sig vara preockuparat, har det av dr Brundin ändrats till »*Strandiella*».

Hypnoidus arcticus Caud. anses i vårt land vara en av släktets sällsyntaste arter. Den 21/6 1947 fann jag i svenska Karesuando 3 ex., varav två i driftrand på grus vid sjön Kaarevuopio och ett vid kvällshåvning, och en vecka senare 7 ex. i uppskyl vid Torne träsk (Abisko), likaledes på grusstrand. Arten har av min vän J. R. Bergvall under senare år tagits ända ned i Revsunds s:n (Jmt.), alltså inom det egentliga skogsområdet, där den förekommer på grusiga vägslänter.

Cryptophagus plagiatus Popp. Av denna högnordiska art äro hittills blott 4 ex. kända: ett finskt (typen) från Haapakoski vid Pasvigälven, två norska från Målselven och ett svenskt från Pålkem (Lpl.). Den 14/6 1947 fann jag 1 ♂ av arten i trakten av Kihlangi (Nb.). Djuret erhölls tillsammans med *C. dorsalis* Sahlb. genom sållning av mögliga hörester i bottnen av en gammal lada, som stod långt ute på en blöt och mycket vidsträckt myr (Jalovuoma), omgiven av åldrig barrskog. Under liknande förhållanden har arten också förut tagits. — Tullkontrollör N. Bruce har varit vänlig kontrollera bestämningen av såväl denna som de båda följande arterna.

Cryptophagus archangelicus J. Sahlb. Denna art tog jag i senare delen av juni 1947 i stort antal på flera platser i Karesuando-trakten, ständigt under gamla hörester i ängslador utmed älven eller på starrmyrarna i avfallet efter lövrisgärdade höhässjor. Arten förekom antingen ensam eller i sällskap med *C. instabilis* Bruce och *C. scanicus* L., i det senare fallet dominerande.

Cryptophagus corticinus C. G. Thomson. Synes jämväl vara en övervägande högnordisk art, som med förkärlek uppehåller sig i brandskadade torrbjörkar, ehuru den även anträffas på tickor, i rönn- och häggblommor m. m. Vid Kihlangi (Nb.) var arten ej sällsynt på ett brandfält nära älven. Där iakttogs den i medio av juni 1947 på den svampiga veden av starkt brandskadade björkar. I en enda stam hittades sålunda en hel liten koloni på ej mindre än 16 ex., vilka befunno sig i det inre av det sönderspruckna virket, där vissa hårda vedskikt överklätts av en brunaktig, mjölig svamp. I mjölet levde talrika *Cryptophagus*-larver av sannolikt denna art.

Atomaria (*s. str.*) *subangulata* J. Sahlb. (*abietina* J. Sahlb.). I Ent. Tidskr. 1946, 118—119, har jag angivit denna art som en graninsekt utan att några närmare iakttagelser över dess levnadssätt kunde meddelas. Den 27/5 1947 tog jag ett 20-tal ex. på kronoparken Torresjölandet i Fors s:n (Jmt.). De upphöllo sig under barken av liggande torrgranar med gamla angrepp av *Crypturgus* och *Ernobius explanatus* Mannh.

Scymnus triangularis J. Sahlb. En ♀, avvikande från normala ex. genom skrynklig punktering och därför något matt översida, togs den 20/6 1947 i driftrand på grus vid sjön Kaarevuopio, Karesuando. På samma ställe var *S. bisignatus* Boh. vanlig. Enligt den finske coleop-

terologen G. Stenius (i. l.) är *bisignatus*, förut upptagen som varietet till *bipunctatus* Boh., en från denna väl skild art.

Rhopalodontus fronticornis Panz. torde hos oss vara förbisedd och förväxlad med den allmänt förekommande *Ennearthron affine* Gyll., som arten är förvillande lik. Vid någon uppmärksamhet skiljas de båda arterna dock lätt på de i Reitters Fauna angivna karaktärerna. *Rh. froniticornis* har jag funnit på följande platser: Upl. Älvkarleby s:n, 5/6 1938 talr. ex. i små halvmjuka *Polyporus*, som växte på en liggande aspstam; Gtl. Broa på Fårön, 6/10 1945 i *Polyporus pini* på tall; Nb. Kihlangi, 12/6 1947 2 ex. under den svampiga barken av brandskadad björk.

Leptura virens L. Trots allmänt uppträdande av imagines är utveckligen hos flera av våra långhorningar ännu så gott som okänd. Under flera år har jag i Norrland förgäves sökt finna förstadierna till den där under högsommaren på blommor så vanliga *Leptura virens*. Bättre tur har hr J. R. Bergvall i Revsund haft, som vid Revsund (Jmt.) i juni 1947 i stort antal funnit artens larver och puppor, de senare kläckta under den första veckan av juli. Insekten utvecklades i det inre av på marken liggande, multnande »lumpar» av tall, omkring 25 cm grova. Veden var innerst ännu ganska fast, i ytan däremot upplöst och barkfallen på grund av flera års beröring med markfuktigheten. Larverna levde i gränsskiktet mellan den lösa och fasta veden, där också förpuppningen ägde rum. Enligt hr B. innehöll en enda »lump» minst ett 50-tal puppor och lika många larver i olika storlekar. Lokalen var ett nu med ungskog bevuxet brandfält från år 1932 på ljungklädd grusmark.

Tillägg till Abisko-traktens fauna. I sin avhandling »Die Coleopteren des Torneträskgebietes (Lund 1934) har dr L. Brundin upptagit de skalbaggsarter, som då voro kända från området. Sannolikt kan åtskilligt mera nytt därifrån väntas, vilket några av mig gjorda sållningar i uppskyl vid Torne träsk väster om Abiskojokks utlopp visar. Vid min ankomst till Abisko den 26/6 1947 fanns vid stranden av träsket nästan intet insektliv, antagligen på grund av en längre tids värme och torka. Strax därefter blåste det upp en hård västlig-nordvästlig vind, vilken successivt övergick till halv storm. Uppskyl sköljdes upp på stranden, och trots att temperaturen, så länge blåsten räckte, var högst 10—12 grader, innehöllo driftränderna ett oväntat stort antal insekter, särskilt skalbaggar. Även påföljande dagar var vinden så stark, att de utmattade djuren stannade kvar i driftmaterialet eller grävde ner sig i strandgruset under detta.

Som omväxling till annat entomologiskt arbete sållade jag i uppskylet den 28/6—3/7 ungefär en timme varje dag, varefter godset vittjades i Berlese-apparater. Sammanlagt erhöllos 207 skalbaggsarter, varav många i stort individantal.

I dr Brundins avhandling ej upptagna arter äro följande: *Amara familiaris* Duft., *Ecanus glaber* F., *Arpedium norvegicum* v. *Kittilense* Munst., möjligen någon ännu ej definitivt bestämd *Bledius*-art, *Myllaena*

dubia Grav. och *intermedia* Er., *Encephalus complicans* Westw., *Tachysa atra* Grav., en eller två (ännu ej bearbetade och sannolikt obeskrivna) *Gnypeta*-arter, *Atheta Strandiella* Brund. i. l., *latifemorata* Brund., *luridipennis* Mannh. och *arenicola* Thoms., *Microglotta picipennis* Gyll., *Hygropora cunctans longicornis* Palm i. l., *Aleochara bipustulata* L. *Pheletes aeneoniger* De G., *Hypnoidus dermestoides* Hbst., *Byrrhus pilula* L., *Epuraea silacea* Hbst., *Atomaria Sparre-Schneideri* Munst., *Lathridius lardarius* De G., *Corticaria Munsteri* A. Str. och *interstitialis* Mannh., *Paramysia oblongoguttata* L., *Coccinella 11-punctata* L. v. *brevifasciata* Wse, *Adalia conglomerata* L. *Caenocara bovistae* Hoffm. och *Abdera affinis* Payk. De utgöra sammanlagt 27—30 arter.

Bland andra i uppskylet förekommande sällsyntare arter kunna vidare nämnas:

Nebria nivalis Payk. (1 ex.), *Elaphrus lapponicus* Gyll., *Agabus adpressus* Aubé, *Helophorus fennicus* Payk., *Hydrobius arcticus* Kuv., *Phyllodrepa baicalensis* Bernh., *Coryphium hyperboreum* Mökl., *Ancyrophorus omalinus*, Er., *Thinobius allocerus* Epp., *Quedius Fellmani* Zett., *Mycetoporus Maerkeli* Kr. och *Inaris* Luze, *Atheta ebenina* Muls., *Hypnoidus arcticus* Cand., *Syncalypta cyclolepidia* Munst., *Morychus dovrensis* Munst., *Simplocaria metallica* Strm. och *Hippodamia arctica* Schneid. (6 ex.). Två av dessa arter, *Nebria nivalis* och *Hippodamia arctica*, tillhöra reg. arc. och ha sålunda genom vinden eller fjällbäckarna förts ned till träskets nivå.